

Г. А. Дзюбенко (Міжнар. мат. центр НАН України, Київ),

В. Д. Залізко (Нац. пед. ун-т, Київ)

ПОТОЧКОВІ ОЦІНКИ КООПУКЛОГО НАБЛИЖЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВНИХ ФУНКЦІЙ

Pointwise estimates of the coconvex approximation of functions belonging to the class W^r , $r > 3$, are obtained.

Отримано поточкові оцінки коопуклого наближення функцій із класу W^r , $r > 3$.

1. Вступ. Нехай W^r , $r \in \mathbb{N}$, — множина функцій $f \in C[-1, 1]$, які мають $(r - 1)$ -шу абсолютно неперервну похідну на $I := [-1, 1]$ і для яких при майже всіх $x \in I$ виконується нерівність

$$|f^{(r)}(x)| \leq 1.$$

Позначимо через $Y := \{y_i\}_{i=1}^s$, $s \in \mathbb{N}$, набір з s фіксованих точок y_i :

$$y_{s+1} := -1 < y_s < \dots < y_1 < 1 =: y_0.$$

Нехай $\Delta^{(2)}(Y)$ — множина неперервних на I функцій, які є опуклими донизу на відрізку $[y_{i+1}, y_i]$, якщо i — парне, і опуклими догори на тому ж самому відрізку, якщо i — непарне. Функції з $\Delta^{(2)}(Y)$ називаються коопуклими. Нехай

$$\Pi(x) := \Pi(x, Y) := \prod_{i=1}^s (x - y_i), \quad \Pi(x, \emptyset) \equiv 1$$

(зауважимо, що якщо f є двічі диференційовною, то $f \in \Delta^{(2)}(Y) \Leftrightarrow \Leftrightarrow f''(x)\Pi(x) \geq 0$, $x \in I$),

$$\rho_n(x) := \frac{\sqrt{1-x^2}}{n} + \frac{1}{n^2}, \quad n \in \mathbb{N}, \quad x \in I.$$

У цій роботі доведено наступну теорему.

Теорема 1. Якщо $r > 3$, $s \geq 2$ і $f \in W^r \cap \Delta^{(2)}(Y)$, то для кожного натурального $n > N(Y, r)$ існує алгебраїчний многочлен P_n степеня $\leq n$ такий, що

$$P_n''(x)\Pi(x) \geq 0, \quad x \in I, \quad (1)$$

$$|f(x) - P_n(x)| \leq C(Y, r)\rho_n^r(x), \quad x \in I, \quad (2)$$

де $N(Y, r)$ і $C(Y, r)$ — сталі, які залежать лише від $\min_{i=0, \dots, s} (y_i - y_{i+1})$ і r .

Для $r = 1, 2, 3$ теорема 1 також є справедливою. Для $r = 1, 2$ вона є наслідком результатів роботи [1], а для $r = 3$ — роботи [2]. Для $s = 1$, $r > 2$ теорема 1, взагалі кажучи, не є вірною (див. [1], теорема 2). З [1, 2], теореми 1 і роботи [3] (для „малих” n) впливає така теорема.

Теорема 2. Якщо $r \in \mathbb{N}$, $s \geq 2$ і $f \in W^r \cap \Delta^{(2)}(Y)$, то для кожного натурального $n \geq r - 1$ існує алгебраїчний многочлен P_n степеня $\leq n$ такий, що

$$P_n \in \Delta^{(2)}(Y),$$

$$|f(x) - P_n(x)| \leq C(Y, r)\rho_n^r(x), \quad x \in I, \quad (3)$$

де $C(Y, r)$ — стала, яка залежить лише від $\min_{i=0, \dots, s} (y_i - y_{i+1})$ і r .

На цей час вже отримано точні за порядком рівномірні і поточкові оцінки як чисто опуклого ($s = 0$, тобто без точок перегину), так і коопуклого ($s \geq 1$) наближення недиференційовних ($r = 0$) і „слабко” диференційовних ($r = 1, 2$) функцій (див., наприклад, [2, 4]). Наведемо чотири результати щодо (ко)опуклого наближення функцій для випадку $r \geq 3$. Для $s = 0$ поточкову оцінку у класичній формі

$$|f(x) - P_n(x)| \leq c(r, k) \rho_n^r(x) \omega_k(f^{(r)}; \rho_n(x)), \quad x \in I, \quad n \geq k + r - 1, \quad (4)$$

де $\omega_k(\cdot)$ — k -й модуль неперервності і $c(r, k)$ — стала, було доведено в [5] ($r = 0, k = 3$) і Манія (див. [6, с. 148]) ($r > 1, k \in \mathbb{N}$). У роботі [7] встановлено, що (4) не виконується для $r = 0, k \geq 4$ (навіть з $1/n$ замість $\rho_n(x)$). Для $s \geq 1$ аналогічний негативний результат доведено в [8]. Kopotun, Leviatan і Шевчук люб’язно повідомили, що ними доведено рівномірний аналог оцінки (4) ($s \geq 1, r \geq 3, k \in \mathbb{N}$), який включає модуль неперервності Ditzian – Totik.

Загальну схему доведення теореми 1 запозичено в [9, 10]. Вона ґрунтується на ідеї DeVore [11] зображення похідної (тут $f''(x)$) сумою двох функцій: „великої” і „малої”, на використанні поліноміальних ядер типу Дзядика [12, 6] і на „монотонному” розбитті одиниці DeVore і Yu [13]. Теорему 1 буде доведено в п. 2. У п. 3 зручній для нас формі наведено міркування з [3], які доводять теорему 2 для $r - 1 \leq n \leq N(Y, r)$.

2. Означення і допоміжні твердження. 1. Нехай точки $x_j := x_{j,n} := \cos(j\pi/n)$, $j = 0, \dots, n$, складають чебишовське розбиття відрізка I . Позначимо

$$I_j := I_{j,n} := [x_j, x_{j-1}], \quad h_j := h_{j,n} := x_{j-1} - x_j, \quad j = \overline{1, n}.$$

Без спеціальних посилань будемо використовувати нерівності

$$h_{j \pm 1} \leq 3h_j,$$

$$\rho_n(x) < h_j < 5\rho_n(x), \quad x \in I_j,$$

$$\rho_n^2(y) < 4\rho_n(x)(|x - y| + \rho_n(x)), \quad x, y \in I,$$

$$2(|x - y| + \rho_n(x)) > |x - y| + \rho_n(y) > \frac{|x - y| + \rho_n(x)}{2}, \quad x, y \in I.$$

Для фіксованих $n \in \mathbb{N}$ і $Y = \{y_i\}_{i=1}^s$ позначимо

$$O_i := O_{i,n} := O_{i,n}(Y) := (x_{j+2}, x_{j-3}), \quad \text{якщо } y_i \in [x_j, x_{j-1}],$$

де $x_{n+2} = x_{n+1} := -1$, $x_{-1} = x_{-2} = x_{-3} := 1$,

$$O := O(n, Y) := \bigcup_{i=1}^s O_i.$$

Будемо писати $j \in H := H(n, Y)$, якщо $I_j \cap O = \emptyset$, $j = \overline{1, n}$. Виберемо число $N(Y)$ так, щоб для кожного $n \geq N(Y)$ будь-який інтервал (y_{i+1}, y_i) , $i = \overline{1, s-1}$, містив принаймні сім різних відрізків I_j .

Через c будемо позначати додатні сталі, які можуть залежати лише від r , s і деякого фіксованого числа $b \in \mathbb{N}$, тобто $c := c(r, s, b)$. Ці сталі, взагалі кажучи, є різними, навіть якщо вони знаходяться в одному рядку. Якщо далі є посилання на значення цих сталих, то будемо писати $c_v := c_v(r, s, b)$. Дотримуючись [6], покладемо

$$t_j(x) := t_{j,n}(x) := \frac{\cos^2 2n \arccos x}{(x - x_j^0)^2} + \frac{\sin^2 2n \arccos x}{(x - \bar{x}_j)^2}, \quad n \in N,$$

де

$$\bar{x}_j = \frac{\cos(j-1/2)\pi}{n}, \quad x_j^0 = \cos \beta_j^0, \quad \beta_j^0 = \begin{cases} \frac{(j-1/4)\pi}{n}, & \text{коли } j \leq \frac{n}{2}, \\ \frac{(j-3/4)\pi}{n}, & \text{коли } j > \frac{n}{2}. \end{cases}$$

Точки \bar{x}_j і x_j^0 є нулями відповідних чисельників і знаходяться строго в середині I_j , а t_j — алгебраїчні многочлени степеня $4n-2$ такі, що

$$t_j(x) \leq \frac{c}{(|x - x_j| + h_j)^2} \leq c t_j(x), \quad x \in I$$

$$\left(t_j(x) \leq \frac{10^3}{h_j^2}, \quad x \in I_j \right).$$

Наслідуючи [1, 4, 5], для кожного $j \in H$ розглянемо чотири многочлени степеня cn :

$$T_j(x) := T_{j,n}(x; b; Y) := \frac{1}{d_j} \int_{-1}^x t_j^b(u) \Pi(u) du,$$

$$\bar{T}_j(x) := \bar{T}_{j,n}(x; b; Y) := \frac{1}{\bar{d}_j} \int_{-1}^x (u - x_j)(x_{j-1} - u) t_j^{b+1}(u) \Pi(u) du,$$

де

$$d_j := d_{j,n}(b; Y) := \int_{-1}^1 t_j^b(u) \Pi(u) du,$$

$$\bar{d}_j := \bar{d}_{j,n}(b; Y) := \int_{-1}^1 (u - x_j)(x_{j-1} - u) t_j^{b+1}(u) \Pi(u) du,$$

і

$$\tau_j(x) := \tau_{j,n}(x; b; Y) := \alpha \int_{-1}^x T_{j+1}(u) du + (1 - \alpha) \int_{-1}^x T_{j-1}(u) du,$$

$$\bar{\tau}_j(x) := \bar{\tau}_{j,n}(x; b; Y) := \beta \int_{-1}^x \bar{T}_{j+1}(u) du + (1 - \beta) \int_{-1}^x \bar{T}_{j-1}(u) du,$$

де α і $\beta \in [0, 1]$ вибрано з умови

$$\tau_j(1) = \bar{\tau}_j(1) = 1 - x_j,$$

і $T_0(x) \equiv \bar{T}_0(x) \equiv 0$, $T_{n+1}(x) \equiv \bar{T}_{n+1}(x) \equiv 1$.

Нехай

$$\chi(x; a) := \begin{cases} 0, & \text{якщо } x \leq a, \\ 1, & \text{якщо } x > a, \end{cases} \quad a \in I,$$

$$\begin{aligned}\chi_j(x) &:= \chi(x; x_j), \\ (x-a)_+ &:= (x-a)\chi(x; a), \\ \Gamma_j(x) &:= \Gamma_{j,n}(x) := \frac{h_j}{|x-x_j|+h_j}.\end{aligned}$$

Зауважимо, що

$$h_j \Gamma_j(x) \leq c \rho_n(x), \quad x \in I. \quad (5)$$

Лема 1 [1, 4, 5]. *Якщо $j \in H$ і $b \geq 6(s+2)$, то*

$$\tau'_j(x) \Pi(x) \Pi(x_j) \geq 0, \quad x \in I, \quad (6)$$

$$\bar{\tau}''(x) \Pi(x) \Pi(x_j) \leq 0, \quad x \in I \setminus I_j, \quad (7)$$

$$\tau'_j(\pm 1) = \bar{\tau}'(\pm 1) = \chi_j(\pm 1),$$

$$\tau_j(\pm 1) = \bar{\tau}(\pm 1) = (\pm 1 - x_j)_+,$$

$$|(x-x_j)_+ - \tau_j(x)| \leq c_1 h_j (\Gamma_j(x))^{2b-s-2}, \quad x \in I, \quad (8)$$

$$|(x-x_j)_+ - \bar{\tau}_j(x)| \leq c_1 h_j (\Gamma_j(x))^{2b-s-2}, \quad x \in I, \quad (9)$$

$$|\chi_j(x) - \tau'_j(x)| \leq c_2 (\Gamma_j(x))^{2b-s-1}, \quad x \in I,$$

$$|\chi_j(x) - \bar{\tau}'_j(x)| \leq c_2 (\Gamma_j(x))^{2b-s-1}, \quad x \in I,$$

$$|\tau''_j(x)| \leq c_3 \frac{1}{h_j} (\Gamma_j(x))^{2b-s}, \quad x \in I, \quad (10)$$

$$|\bar{\tau}''_j(x)| \leq c_3 \frac{1}{h_j} (\Gamma_j(x))^{2b-s}, \quad x \in I. \quad (11)$$

Зокрема, якщо $j \neq n$, то

$$c_4 \frac{1}{h_j} \Gamma_j^{2b}(x) \left| \frac{\Pi(x)}{\Pi(x_j)} \right| \leq |\tau''_j(x)| \leq c_5 \frac{1}{h_j} \Gamma_j^{2b}(x) \left| \frac{\Pi(x)}{\Pi(x_j)} \right|, \quad x \in I, \quad (12)$$

$$c_4 \frac{1}{h_j} \Gamma_j^{2b}(x) \left| \frac{\Pi(x)}{\Pi(x_j)} \right| \leq |\bar{\tau}''_j(x)| \leq c_5 \frac{1}{h_j} \Gamma_j^{2b}(x) \left| \frac{\Pi(x)}{\Pi(x_j)} \right|, \quad x \in I \setminus I_j, \quad (13)$$

$$|\tau''_j(x)| \geq c_6 \frac{1}{h_j} (\Gamma_j(x))^{2b+2s}, \quad x \in I \setminus O, \quad (14)$$

$$|\bar{\tau}''_j(x)| \geq c_6 \frac{1}{h_j} (\Gamma_j(x))^{2b+2s}, \quad x \in I \setminus (O \cup I_j). \quad (15)$$

Крім того, якщо $n \geq N(Y)$, то

$$|\tau''_j(x)| \geq c_7 \frac{1}{h_j} (\Gamma_j(x))^{2b+2s} \left| \frac{x-y_i}{x_j-y_i} \right|, \quad x \in O_i, \quad i = \overline{1, s}, \quad (16)$$

$$|\bar{\tau}''_j(x)| \geq c_7 \frac{1}{h_j} (\Gamma_j(x))^{2b+2s} \left| \frac{x-y_i}{x_j-y_i} \right|, \quad x \in O_i, \quad i = \overline{1, s}. \quad (17)$$

Зауваження 1. При доведенні леми 1 було застосовано, зокрема, нерівності

$$\left| \frac{\Pi(x)}{\Pi(y)} \right| \leq \left(\frac{|x-y|}{\rho_n(y)} + 1 \right)^s, \quad x \in I, \quad y \in I \setminus O,$$

$$\gamma_j^2(x) < 16\Gamma_j(x), \quad \Gamma_j^2(x) < 400\gamma_j(x), \quad x \in I,$$

де $\gamma_j(x) := \rho_n(x)/(|x - x_j| + \rho_n(x))$. Доведення оцінок (12) – (15) спираються на нерівності (6), (7) і тотожності $|\tau_j''(x)| \equiv \alpha|T_{j+1}'(x)| + (1-\alpha)|T_{j-1}'(x)|$, $|\bar{\tau}_j''(x)| \equiv \beta|\bar{T}_{j+1}'(x)| + (1-\beta)|\bar{T}_{j-1}'(x)|$, а доведення оцінок (16) і (17) — крім того, на співвідношення $O_i \cap O_{i-1} = \emptyset$, $i = \overline{2, s}$.

Далі зафіксуємо $n \geq N(Y)$. Для довільного інтервалу $E = (x_{j_1}, x_{j_2}) \subset I$, $j_1 > j_2$, позначимо

$${}^*E := (x_{j_1+1}, x_{j_2}) \cap I; \quad |E| := x_{j_2} - x_{j_1}.$$

Лема 2. Якщо $s \geq 2$ і функція $g \in \Delta^{(2)}(Y)$ має „маленьку” другу похідну

$$|g''(x)| \leq \rho_n^{r-2}(x), \quad x \in I, \quad r \geq 3, \quad (18)$$

то існує многочлен $G_n(x) := G_n(x; g)$ степеня sn такий, що

$$G_n''(x)\Pi(x) \geq 0, \quad x \in I, \quad (19)$$

і

$$|g(x) - G_n(x)| \leq c(Y, r)\rho_n^r(x), \quad x \in I, \quad (20)$$

де $c(Y, r)$ — стала, яка залежить лише від $\min_{i=0, \dots, s} (y_i - y_{i+1})$ і r .

Доведення. Нехай $\bar{L}(x)$ — неперервна ламана, яка інтерполює g на I в кожній точці набору $\{x_j, j \in H\} \cup Y$ (тобто, взагалі кажучи, $\bar{L}(\pm 1) \neq g(\pm 1)$). Напевно $\bar{L}(x) \in \Delta^{(2)}(Y)$. „Підправимо” \bar{L} так, щоб нова ламана $L \in \Delta^{(2)}(Y)$ і точки Y не були її вузлами. Нехай

$$(\underline{y}_i, \bar{y}_i) := {}^*O_i, \quad i = \overline{1, s}, \quad {}^*O := \bigcup_{i=1}^s {}^*O_i;$$

$l(x; a, b)$ — пряма, яка інтерполює $g(x)$ в a і b ; \bar{i} — такий парний індекс $i = \overline{2, s}$, для якого $|{}^*O_{\bar{i}}| = \max_{i-\text{парне}} |{}^*O_i|$ (якщо таких індексів два, то нехай \bar{i} — більший з них); аналогічно, $\underline{i} : |{}^*O_{\underline{i}}| = \max_{i-\text{непарне}} |{}^*O_i|$. Для кожного $i = \overline{1, s}$ позначимо

$$l_i := \begin{cases} \max\{l'(x; \underline{y}_i, y_i), l'(x; y_i, \bar{y}_i)\}, & \text{якщо } i - \text{парне,} \\ \min\{l'(x; \underline{y}_i, y_i), l'(x; y_i, \bar{y}_i)\}, & \text{якщо } i - \text{непарне,} \end{cases}$$

$$\Delta_i := \int_{\underline{y}_i}^{\bar{y}_i} (l_i - \bar{L}'(t)) dt$$

(тобто $\Delta_i \geq 0$, коли i — парне, і $\Delta_i \leq 0$, коли i — непарне). Покладемо

$$L'(x; A, B) := \begin{cases} \bar{L}'(x), & x \in (-1, 1) \setminus {}^*O, \\ l_i, & x \in {}^*O_i, \quad i = \overline{1, s}, \quad i \neq \bar{i} \vee \underline{i}, \\ A, & x \in {}^*O_{\bar{i}}, \\ B, & x \in {}^*O_{\underline{i}}, \end{cases}$$

де числа $A \geq l_{\bar{i}}$ і $B \leq l_{\bar{i}}$ вибрано з умови

$$L(1; A, B) := \int_{-1}^1 L'(t; A, B) dt = \bar{L}(1).$$

А саме, нехай $\Delta := L(1; l_{\bar{i}}, l_{\bar{i}}) - \bar{L}(1)$ і

$$A = l_{\bar{i}}, \quad B = l_{\bar{i}} - \frac{\Delta}{|{}^*O_{\bar{i}}|}, \quad \text{якщо } \Delta \geq 0,$$

$$A = l_{\bar{i}} - \frac{\Delta}{|{}^*O_{\bar{i}}|}, \quad B = l_{\bar{i}}, \quad \text{якщо } \Delta < 0.$$

Отже,

$$L(x) := L(x; A, B) := \int_{-1}^x L'(t; A, B) dt \in \Delta^{(2)}(Y),$$

і точки Y не є вузлами L . Тому

$$\Pi(x_j)[x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L] \geq 0, \quad j \in H, \quad (21)$$

$$[x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L] = 0, \quad j \notin H, \quad (22)$$

де $[\cdot]$ — друга поділена різниця L .

Оцінимо $|g(x) - L(x)|$, $x \in I$. Нерівність

$$|g(x) - L(x; x_j, x_{j-1})| \leq \int_{x_j}^x \int_{\Theta} |g''(u)| du dt \leq c \rho_n^r(x),$$

$$\Theta \in I_j, \quad x \in [x_{j+1}, x_{j-2}],$$

і аналогічна нерівність для $x \in {}^*O_i$, $i = \overline{1, s}$, приводять до оцінки

$$|g(x) - \bar{L}(x)| \leq c \rho_n^r(x), \quad x \in I.$$

Крім того, для $x \in [-1, \underline{y}_s] \cup [\overline{y}_1, 1]$ $L(x) - \bar{L}(x) \equiv 0$; для решти x врахуємо, що $|\Delta| \leq (s-1) \max_{i=1, \dots, s} |\Delta_i|$, і тоді

$$\begin{aligned} |L(x) - \bar{L}(x)| &= \left| \int_{\underline{y}_s}^x (L'(t) - \bar{L}'(t)) dt \right| \leq \\ &\leq 2(s-1) \max_{i=1, \dots, s} \int_{{}^*O_i} |l_i - g'(t) + g'(t) - \bar{L}'(t)| dt \leq c \max_{i=1, \dots, s} \rho_n^r(y_i) \leq c_8 \rho_n^r(x), \end{aligned}$$

де c_8 — додатна стала, яка залежить лише від $\min_{i=0, \dots, s} (y_i - y_{i+1})$ і r . Отже,

$$|g(x) - L(x)| \leq |g(x) - \bar{L}(x)| + |\bar{L}(x) - L(x)| \leq c_8 \rho_n^r(x), \quad x \in I. \quad (23)$$

Зокрема,

$$\begin{aligned} |[x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L]| &= |[x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L - g + g]| \leq \\ &\leq c_8 \frac{\rho_n^r(x_j)}{\rho_n^r(x_j)} + \frac{1}{2} |g''(\Theta)| \leq c_8 \rho_n^{r-2}(x_j), \quad \Theta \in (x_{j+1}, x_{j-1}), \quad j = \overline{1, n-1}. \quad (24) \end{aligned}$$

Зобразимо L у вигляді

$$\begin{aligned} L(x) &\equiv l(x) + \sum_{j=1}^{n-1} [x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L](x_{j-1} - x_{j+1})(x - x_j)_+ \equiv \\ &\equiv l(x) + \sum_{j \in H} [x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L](x_{j-1} - x_{j+1})(x - x_j)_+, \end{aligned} \quad (25)$$

де $l(x) := [x_n, x_{n-1}; L](x + 1) + L(-1)$; при цьому ми скористались (22).
Покладемо $b_1 = 6(s + 2) + r$, $\tau_j(x) = \tau_{j,n}(x; b_1; Y)$,

$$G_n(x) := l(x) + \sum_{j \in H} [x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L](x_{j-1} - x_{j+1})\tau_j(x). \quad (26)$$

Нерівності (6) і (21) гарантують виконання співвідношень

$$\begin{aligned} &[x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L](x_{j-1} - x_{j+1})\tau_j''(x)\Pi(x) = \\ &= \frac{1}{\Pi^2(x_j)}(\Pi(x_j)[x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L])(x_{j-1} - x_{j+1})(\tau_j''(x)\Pi(x_j)\Pi(x)) \geq 0, \\ &x \in I, \quad j \in H, \end{aligned}$$

що приводить до (19). Оцінка (20) випливає з (5), (8) і (23) – (26). А саме,

$$\begin{aligned} |g(x) - G_n(x)| &\leq |g(x) - L(x)| + |L(x) - G_n(x)| \leq c_8 \rho_n^r(x) + \\ &+ \sum_{j \in H} [x_{j+1}, x_j, x_{j-1}; L](x_{j-1} - x_{j+1})((x - x_j)_+ - \tau_j(x)) \leq \\ &\leq c_8 \rho_n^r(x) + c c_8 \sum_{j \in H} \rho_n^{r-2}(x_j)(x_{j-1} - x_{j+1})\rho_n(x_j) \left(\frac{\rho_n(x_j)}{|x - x_j| + \rho_n(x_j)} \right)^{2b_1 - s - 2} \leq \\ &\leq c_8 \rho_n^r(x) + c c_8 \sum_{j=1}^n h_j^r \Gamma_j^{r+11s}(x) \leq \\ &\leq c c_8 \rho_n^r(x) \left(1 + \rho_n(x) \sum_{j=1}^n \frac{h_j}{(|x - x_j| + \rho_n(x))^2} \right) \leq c c_8 \rho_n^r(x), \quad x \in I. \end{aligned}$$

Лему 2 доведено.

2. Нехай $\beta := \arccos x$, $x \in I$; $\alpha := \arccos y$, $y \in I$;

$$l := 24(r - 1)s + 3(r - 1) + s + 3$$

і

$$D_{2l+1,n,l}(y, x) := \frac{1}{(2l)!} \frac{\partial^{2l+1}}{\partial x^{2l+1}} (x - y)^{2l} \int_{\beta - \alpha}^{\beta + \alpha} J_{n,l}(t) dt \quad (27)$$

— поліноміальне ядро типу Дзядика [6, с. 129], де

$$J_{n,l}(t) = \frac{1}{\gamma_{n,l}} \left[\frac{\sin(nt/2)}{\sin(t/2)} \right]^{2(l+1)}, \quad \gamma_{n,l} = \int_{-\pi}^{\pi} \left(\frac{\sin(nt/2)}{\sin(t/2)} \right)^{2(l+1)} dt$$

— ядро типу Джексона.

Нехай функція $g = g(x)$ є неперервною на I і $L_{r-1}(x; g)$ позначає многочлен Лагранжа степеня $\leq r - 1$, який інтерполює g у точках $-1 + 2i/(r - 1)$, $i = \overline{0, r - 1}$.

Лема 3 [6, с. 135]. Якщо $g \in W^r$, $r \geq 3$ і $g''(x) = 0$ для $x \in F \subset I$, то многочлен

$$D_n(x; g) := \int_{-1}^1 (g(y) - L_{r-1}(y; g)) D_{2l+1, n, l}(y, x) dy + L_{r-1}(x; g) \quad (28)$$

степеня сп наближає g та її похідні на I так, що

$$|g^{(p)}(x) - D_n^{(p)}(x; g)| \leq c_9 \rho_n^{r-p}(x) \left(\frac{\rho_n(x)}{\text{dist}(x, I \setminus F) + \rho_n(x)} \right)^{l-2r}, \quad (29)$$

$$p = 0 \vee 1 \vee 2 \vee 3, \quad x \in I,$$

зокрема

$$|g^{(p)}(x) - D_n^{(p)}(x; g)| \leq c_9 \rho_n^{r-p}(x), \quad x \in I. \quad (30)$$

3. Для кожного $i = \overline{1, s}$ позначимо

$$Y_i := Y \setminus \{y_i\}; \quad (x_{j_i+3}, x_{j_i-3}) := {}^*O_i;$$

$j_i^* := j_i + 2$, а у випадку $j_s + 2 = -1$ нехай $j_s^* := j_s - 2$;

$$\check{\tau}_{i, n}(x) := \tau_{j_i^*, n}(x; b_2; Y_i) - \bar{\tau}_{j_i^*, n}(x; b_2; Y_i),$$

де

$$b_2 := l - r + s - 1.$$

Нехай

$$K_n(x) := \begin{cases} 1, & \text{якщо } x \in I \setminus O, \\ \frac{|x - y_i|}{h_{j_i}}, & \text{якщо } x \in O_i \subset O, \quad i = \overline{1, s}. \end{cases}$$

Лема 4. Якщо $g \in W^r$, $g''(x) = 0$, $x \in F \subset I$, i $g''(y_i) = 0$, $i = \overline{1, s}$, то многочлен

$$Q_n(x; g) := D_n(x; g) - \sum_{j=1}^s \frac{D_n''(y_j; g) \check{\tau}_{i, n}(x)}{\check{\tau}_{i, n}''(y_j)} \quad (31)$$

степеня сп задовольняє нерівності

$$|g(x) - Q_n(x; g)| \leq c_{10} \rho_n^r(x), \quad x \in I, \quad (32)$$

$$|g''(x) - Q_n''(x; g)| \leq c_{11} \rho_n^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_n(x)}{\text{dist}(x, I \setminus F) + \rho_n(x)} \right)^{l-2r} K_n(x), \quad x \in I, \quad (33)$$

зокрема

$$|g''(x) - Q_n''(x; g)| \leq c_{11} \rho_n^{r-2}(x) K_n(x), \quad x \in I. \quad (34)$$

Доведення. З рівності $g''(y_i) = 0$ і оцінок (30), (5) – (9), (14), (15) випливає нерівність

$$|V_{i, n}(x)| := \left| \frac{D_n''(y_i; g) \check{\tau}_{i, n}(x)}{\check{\tau}_{i, n}''(y_i)} \right| \leq$$

$$\leq c_9 \rho_n^{r-2}(y_i) \left(2c_6 \frac{1}{h_{j_i^*}} \left(\Gamma_{j_i^*}(y_i) \right)^{2b_2+2(s-1)} \right)^{-1} 2c_1 h_{j_i^*} \left(\Gamma_{j_i^*}(x) \right)^{2b_2-s-1} \leq$$

$$\leq ch_{j_i^*}^r \left(\Gamma_{j_i^*}(x) \right)^{2b_2-s-1} \leq c \rho_n^r(x), \quad x \in I.$$

Тому нерівність (32) виконується. Аналогічно (29), (10) і (11) приводять до оцінки

$$\begin{aligned} & |V_{i,n}''(x)| \leq \\ & \leq c_9 \rho_n^{r-2}(y_i) \left(\frac{\rho_n(y_i)}{\text{dist}(y_i, I \setminus F) + \rho_n(y_i)} \right)^{l-2r} c \left(\frac{1}{h_{j_i^*}} \right)^{-1} 2c_3 \frac{1}{h_{j_i^*}} \left(\Gamma_{j_i^*}(x) \right)^{2b_2-(s-1)} \leq \\ & \leq c \rho_n^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_n(y_i)}{\text{dist}(y_i, I \setminus F) + \rho_n(y_i)} \right)^{l-2r} \left(\frac{\rho_n(x)}{|x-y_i| + \rho_n(x)} \right)^{(2b_2-(s-1)-(r-2))/2} \leq \\ & \leq c \rho_n^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_n(x)}{\text{dist}(x, I \setminus F) + \rho_n(x)} \right)^{l-2r} =: c \rho_n^{r-2}(x) \Omega, \quad x \in I, \end{aligned} \quad (35)$$

з якої з урахуванням (29) отримуємо (33), коли $x \in I \setminus O$. З (35) і нерівності Дзядика для модуля похідної алгебраїчного многочлена [14] (або див. [6, с. 120]) впливає оцінка

$$|V_{i,n}'''(x)| \leq c \rho_n^{r-3}(x) \Omega, \quad x \in I.$$

Ця оцінка разом з умовою $g''(y_i) = 0$ і (29) гарантують виконання (33) для $x \in O_i \subset O$, $i = \overline{1, s}$. Дійсно,

$$\begin{aligned} |g''(x) - Q_n''(x; g)| &= \left| \int_{y_i}^x g'''(u) - D_n'''(u; g) + \sum_{i=1}^s V_{i,n}'''(u) du \right| \leq \\ &\leq c \frac{|x-y_i|}{h_{j_i}} h_{j_i} \rho_n^{r-3}(x) \Omega \leq c_{11} \rho_n^{r-2}(x) \Omega K_n(x). \end{aligned}$$

Лему 4 доведено.

Лема 5. Якщо множина $E \subset I \setminus O$ складається з яких-небудь відрізків I_j , то многочлен

$$U_n(x) := U_n(x; E) := \sum_{j: I_j \subset E} h_j^{r-1} (\tau_{j,n}(x; b_3; Y) - \bar{\tau}_{j,n}(x; b_3; Y)) \text{Sign } \Pi(x_j), \quad (36)$$

$$b_3 := 6(s+2) + r,$$

степеня sp задовольняє нерівності

$$|U_n(x)| \leq c_{12} \rho_n^r(x), \quad x \in I, \quad (37)$$

$$|U_n''(x)| \leq c_{13} \rho_n^{r-2}(x), \quad x \in I, \quad (38)$$

$$|U_n''(x)| \geq c_{14} \rho_n^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_n(x)}{\text{dist}(x, E) + \rho_n(x)} \right)^{l-2r-1} K_n(x), \quad x \in I \setminus E, \quad (39)$$

$$U_n''(x) \Pi(x) \geq 0, \quad x \in I \setminus E. \quad (40)$$

Доведення. На підставі (5) з оцінок (8) і (9) впливає (37); з (10) і (11) — (38); з (6) і (7) — (40); з (6), (7) і (14) – (17) — (39).

Лему 5 доведено.

Лема 6. Якщо $g \in W^r$ і на відрізку

$$J_j := \bigcup_{v=0}^{20r} I_{j+v}, \quad j = \overline{1, n-20r},$$

серед усіх I_{j+v} знайдеться принаймні $2r-1$ відрізків I_{j+v_p} , $0 \leq v_1 < v_2 < \dots < v_{2r-1} \leq 20r$, таких, що на кожному з них є хоча б одна точка $\tilde{x}_{j+v_p} \in I_{j+v_p}$, $p = \overline{1, 2r-1}$, в якій

$$|g(\tilde{x}_{j+v_p})| \leq \rho_n^r(\tilde{x}_{j+v_p}),$$

то для всіх $x \in J_j$ виконується нерівність

$$|g(x)| \leq c_{15}(r)\rho_n^r(x).$$

Лему 6 доводять, використовуючи нерівність Whitney [15]. Зазначимо, що

$$|J_j| = \text{mes } J_j \leq c_{16} \rho_n(x), \quad x \in J_j. \quad (41)$$

3. Доведення теореми 1. Нехай $f \in W^r \cap \Delta^{(2)}(Y)$. Зобразимо функцію $f''(x)$ у вигляді суми „маленької” $g_1 = g_1(x)$ і „великої” $g_2 = g_2(x)$ функцій. Позначимо

$$A := \max \{c_{13} + c_{11}, 1\}. \quad (42)$$

Означення 1. Нехай $j = \overline{1, n}$. Будемо писати $j \in V_1$, якщо

$$|f''(x)| \leq A c_{15}(r-2)\rho_n^{r-2}(x), \quad x \in I_j;$$

$j \in V_2$, якщо $j \notin V_1$, $O \cap \bigcup_{v=-3}^3 I_{j+v} = \emptyset$ і

$$|f''(x)| \geq A \rho_n^{r-2}(x), \quad x \in I_j;$$

$j \in V_3$, якщо $j \notin V_1 \cup V_2$. Покладемо

$$E_1 := \bigcup_{j \in V_1} I_j; \quad E_2 := \bigcup_{j \in V_2} I_j; \quad E_3 := \bigcup_{j \in V_3} I_j.$$

Множина E_3 (якщо $E_3 \neq \emptyset$) складається з (скінченного числа) відрізків $[a_v, b_v] =: l_v$, які не перетинаються. Кожен відрізок l_v згідно з лемою 6 (для $f'' \in W^{r-2}$) не може складатись із більш ніж $20(r-2)$ відрізків I_j . (Іншими словами, якщо $j \in V_3$, то між індексами $j, j+1, \dots, j+20(r-2)$ знайдеться принаймні один, який не належить V_3 .) Позначимо

$$E_{1,3} := E_1 \cup \left(\bigcup_{v: l_v \cap E_1 \neq \emptyset} l_v \right).$$

Будемо вважати $E_{1,3} \neq I$ (або, що те саме, $E_2 \neq \emptyset$), інакше $|f''(x)| \leq A c_{15}^2(r-2)\rho_n^{r-2}(x)$, $x \in I$, і теорема 1 випливає з леми 2. Нехай k_μ — відрізки, які не перетинаються і складають $E_{1,3} = \bigcup_\mu k_\mu$. Через k_{μ_p} позначимо ті з них, які складаються з трьох і чотирьох відрізків I_j (якщо такі є). Покладемо

$$G_1 := \overline{E_{1,3} \setminus \bigcup_p k_{\mu_p}}, \quad G_2 := \overline{I \setminus G_1} \supset E_2.$$

Нехай $G_2^* := G_2^*(n)$ позначає об'єднання всіх I_j , $j = \overline{1, n}$, таких, що $I_j \cap G_2 \neq \emptyset$; $G_2^{**} := G_2^{**}(n)$ — об'єднання всіх I_j таких, що $I_j \cap G_2^* \neq \emptyset$; аналогіч-

но, $G_2^{***} = (G_2^{**})^* = \left((G_2^*)^* \right)^*$. Очевидно, $G_2 \subset G_2^* \subset G_2^{**} \subset G_2^{***} \subset I$. Для кожного $j = \overline{1, n}$ позначимо

$$S_j(x) := \int_{x_j}^x (y-x_j)^{r-2} (x_{j-1}-y)^{r-2} dy \left(\int_{x_j}^{x_{j-1}} (y-x_j)^{r-2} (x_{j-1}-y)^{r-2} dy \right)^{-1}.$$

Означення 2. Нехай $x \in I_j$. Покладемо

$$g_1(x) := \begin{cases} 0, & \text{якщо } I_j \subset G_2^*, \\ f''(x), & \text{якщо } I_j \subset \overline{I \setminus G_2^{**}}, \\ f''(x)S_j(x), & \text{якщо } I_j \subset \overline{G_2^{**} \setminus G_2^*} \text{ і } x_j \in G_2^*, \\ f''(x)(1-S_j(x)), & \text{якщо } I_j \subset \overline{G_2^{**} \setminus G_2^*} \text{ і } x_j \notin G_2^*, \end{cases}$$

$$g_2(x) := f''(x) - g_1(x).$$

Введемо

$$f_1(x) := f(-1) + f'(-1)(x+1) + \int_{-1}^x \int_{-1}^t g_1(u) du dt, \quad f_2(x) := \int_{-1}^x \int_{-1}^t g_2(u) du dt$$

(тобто $f(x) = f_1(x) + f_2(x)$). Відмітимо, що

$$f_1, f_2 \in c_{17}W^r \cap \Delta^{(2)}(Y) \quad (43)$$

і

$$|f_1''(x)| \leq c_{17}Ac_{15}^2(r-2)\rho_n^{r-2}(x), \quad x \in I. \quad (44)$$

Позначимо

$$A_1 := \max \left\{ (c_{17})^{r-2}, \left(\frac{c_{17}c_{11}(c_{16}+1)^{l-2r-1}}{c_{14}} \right)^{r-3}, \right. \\ \left. \left(\frac{c_{17}c_{11}14^{l-2r-1}}{c_{14}} \right)^{r-3}, \left(\frac{c_{17}c_{11}66^{l-2r-1}}{c_{14}} \right)^{r-2} \right\},$$

$$n_1 := [A_1 + 1]n,$$

де $[\cdot]$ — ціла частина. Зауважимо, що

$$A_1 \frac{\rho_{n_1}(x)}{\rho_n(x)} < 1, \quad x \in I. \quad (45)$$

Доведемо, що многочлен

$$P_{n_1}(x) := G_n(x; f_1) + Q_{n_1}(x; f_2) + U_n(x; E_2), \quad (46)$$

визначений за формулами (26), (31) і (36), є шуканим в теоремі 1. Нерівність (2) безпосередньо впливає з оцінок (44), (20), (32) і (37). Доведемо (1), тобто доведемо нерівність

$$G_n''(x; f_1)\Pi(x) + (f_2''(x) + Q_{n_1}''(x; f_2) - f_2''(x) + U_n''(x; E_2))\Pi(x) = : \\ =: \Psi_1(x) + \Psi_2(x) \geq 0, \quad x \in I. \quad (47)$$

Нерівність $\Psi_1(x) \geq 0$, $x \in I$, є наслідком (43) і (19). Згідно з (43) і (40) оцінка

$$|f_2''(x)| - |Q_{n_1}''(x; f_2) - f_2''(x)| + |U_n''(x; E_2)| \geq 0, \quad x \in I, \quad (48)$$

приводить до нерівності $\Psi_2(x) \geq 0$, $x \in I$. Для доведення (48) розглянемо чотири випадки. При цьому будемо враховувати означення 1 і 2 та (33), (38) – (43), (45). Якщо:

1) $x \in E_2$, тобто $|f_2''(x)| = |f''(x)| \geq A\rho_n^{r-2}(x)$ і $K_n(x) = 1$, то (48) випливає з нерівності

$$A\rho_n^{r-2}(x) - c_{17}c_{11}\rho_{n_1}^{r-2}(x) - c_{13}\rho_n^{r-2}(x) \geq 0;$$

2) $x \in G_2 \setminus E_2$, тобто $f_2''(x) = f''(x)$, то з урахуванням нерівності

$$\rho_{n_1}(x)K_{n_1}(x) \leq \rho_n(x)K_n(x), \quad x \in I \quad (49)$$

(яка є правильною для будь-якого $n_1 \geq n$) маємо

$$\begin{aligned} & -c_{17}c_{11}\rho_{n_1}^{r-2}(x)K_{n_1}(x) + c_{14}\rho_n^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_n(x)}{\text{dist}(x, E_2) + \rho_n(x)} \right)^{l-2r-1} K_n(x) \geq \\ & \geq -c_{17}c_{11}\rho_{n_1}^{r-2}(x)K_{n_1}(x) + \frac{c_{14}}{(c_{16} + 1)^{l-2r-1}} \rho_n^{r-2}(x)K_n(x) \geq 0, \end{aligned}$$

тому оцінка (48) тим більше виконується:

3) $x \in I \setminus G_2^{***}$, тобто $f_2''(x) = 0$, то з урахуванням (49) і нерівності $14 \text{dist}(x, G_2^{**}) > \text{dist}(x, E_2) + \rho_n(x)$ маємо

$$\begin{aligned} & -c_{17}c_{11}\rho_{n_1}^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_{n_1}(x)}{\text{dist}(x, G_2^{**}) + \rho_{n_1}(x)} \right)^{l-2r} K_{n_1}(x) + \\ & + c_{14}\rho_n^{r-2}(x) \left(\frac{\rho_n(x)}{\text{dist}(x, E_2) + \rho_n(x)} \right)^{l-2r-1} K_n(x) \geq 0, \end{aligned}$$

звідки випливає (48);

4) $x \in G_2^{***} \setminus G_2$, то $x \notin O$ і (48) є наслідком нерівності

$$-c_{17}c_{11}\rho_{n_1}^{r-2}(x) + \frac{c_{14}\rho_n^{r-2}(x)}{66^{l-2r-1}} \geq 0.$$

Таким чином, оцінку (48) доведено для всіх $x \in I$.

Теорему 1 доведено.

4. Доведення теореми 2 для „малих” n . Нехай $n = r - 1$. Розглянемо два випадки:

1. Нехай $s \geq r - 2$. Оскільки $f''(y_i) = 0$ для всіх $i = \overline{1, r-2}$, то $L(x; f'') := L(x; f''; y_1, \dots, y_{r-2}) \equiv 0$, де L — многочлен Лагранжа степеня $\leq r - 3$, який інтерполює $f''(x)$ в y_i , $i = \overline{1, r-2}$. Тоді з нерівності

$$|f''(x)| = |[y_1, \dots, y_{r-2}, x; f'']| \prod_{i=1}^{r-2} |x - y_i| \leq c(r), \quad f \in W^r, \quad r \geq 3, \quad (50)$$

де $[\cdot]$ — поділена різниця функції f'' в y_1, \dots, y_{r-2} і x , випливає, що многочлен $P_{r-1}(x) := f(-1) + f'(-1)(x+1)$ є шуканим в теоремі 2 ($c(r) \leq C(Y, r)\rho_{C(Y)}^r(x)$, $x \in I$).

2. Нехай $s < r - 2$. До точок $y_i, i = \overline{1, s}$, додамо $r - 2 - s$ рівновіддалених точок $y_i, i = \overline{s+1, r-2}, -1 = y_{s+1} < y_{s+2} < \dots < y_{r-2} < y_s$. Зауважимо, що аналогічно (50) виконується нерівність

$$|f''(x) - L(x; f'')| \leq \frac{1}{(r-2)!} \prod_{i=1}^{r-2} |x - y_i| \leq c_{18}(r) |\Pi(x)|.$$

Покладемо

$$P_{r-1}(x) := f(-1) + f'(-1)(x+1) + \int_{-1}^x \int_{-1}^t (L(u; f'') + c_{18}(r) \Pi(u)) du dt$$

і зауважимо, що $P_{r-1}''(x) \Pi(x) \geq 0$. Для $r-1 < n \leq N(Y, r)$ покладемо $P_n(x) := P_{r-1}(x)$.

Теорему 2 доведено.

1. *Dzyubenko G. A., Gilewicz J., Shevchuk I. A.* Coconvex pointwise approximation // Укр. мат. журн. – 2002. – **54**, № 9. – С. 1200–1212.
2. *Дзюбенко Г. А., Залізко В. Д.* Коопукле наближення функцій, які мають більше однієї точки перегину // Там же. – 2004. – **56**, № 3. – С. 352–365.
3. *Pleshakov M. G., Shatalina A. V.* Piecewise coapproximation and the Whitney inequality // Approxim. Theory. – 2000. – **105**. – Р. 189–210.
4. *Leviatan D., Shevchuk I. A.* Coconvex approximation // Ibid. – 2002. – **118**. – Р. 20–65.
5. *Kopotun K. A.* Pointwise and uniform estimates for convex approximation of functions by algebraic polynomials // Constr. Approxim. – 1994. – **10**. – Р. 153–178.
6. *Шевчук И. А.* Приближение многочленами и следы непрерывных на отрезке функций. – Киев: Наук. думка, 1992. – 225 с.
7. *Шведов А. С.* Порядки коприближений функций алгебраическими многочленами // Мат. заметки. – 1981. – **30**. – С. 839–846.
8. *Wu X., Zhou S. P.* A counterexample in comonotone approximation in L^p space // Colloq. Math. – 1993. – **64**. – С. 265–274.
9. *Шевчук И. А.* Приближение монотонных функций монотонными многочленами // Мат. сб. – 1992. – **183**. – С. 63–78.
10. *Dzyubenko G. A., Gilewicz J., Shevchuk I. A.* Piecewise monotone pointwise approximation // Constr. Approxim. – 1998. – **14**. – Р. 311–348.
11. *DeVore R. A.* Monotone approximation by polynomials // SIAM J. Math. Anal. – 1977. – **8**. – Р. 906–921.
12. *Дзядык В. К.* Введение в теорию равномерного приближения функций полиномами. – М.: Наука, 1977. – 512 с.
13. *DeVore R. A., Yu X. M.* Pointwise estimates for monotone polynomial approximation // Constr. Approxim. – 1985. – **1**. – Р. 323–331.
14. *Дзядык В. К.* О конструктивной характеристике функций, удовлетворяющих условию ($\text{Lip } \alpha$ ($0 < \alpha < 1$)) на конечном отрезке вещественной оси // Изв. АН СССР. Сер. мат. – 1956. – **20**, № 2. – С. 623–642.
15. *Whitney H.* On functions with bounded n -th differences // J. Math. Pures and Appl. – 1957. – **6**, № 36. – Р. 67–95.

Одержано 27.02.2004